

ἀνάστατος ἐπίθ. λόγ. κοιν.

Τὸ ἀρχ. ἐπίθ. ἀνάστατος = ὁ ἀποδιωχθεὶς ἐκ τῆς πατρίδος του ἢ ὁ ἐρημωμένος, ὁ κατεστραμμένος.

1) Ὁ εὐρισκόμενος ἐν μεγάλῃ ταραχῇ, τεταραγμένος: «Ο κόσμος ἔγινε ἀνάστατος. »Εγινε ἀνάστατη ἡ γειτονιὰ μὲ τοὺς φωνές του. **2)** Ὁ εὐρισκόμενος ἐν μεγάλῃ ἀταξίᾳ: Μᾶς ἔκαμαν ἀνάστατο τὸ σπίτι οἱ μουσαφίρηδες. Συνών. φρ. ἀνω κάτω.

ἀναστάτωμα τό, πολλαχ.—Λεξ. Αἰν. Βλαστ. Δημητρ. «Ἐκ τοῦ φ. ἀναστατώνω.

«Ἀνατροπή τῆς τάξεως ταραχή, σύγχυσις ἐνθ' ἀν.: »Ἐγινε ἐν' ἀναστάτωμα ποῦ δὲ λέγεται! πολλαχ. Συνών. ἀνάβρασι **2**, ἀναδεμός, ἀνακάτωμα **B 2**, ἀνακατωμός **B 3**, ἀνακάτωσι **B 2**, ἀναμμάρα **2**, ἀναμπαμπούλα, ἀναστάτωσι, σύχνσι, ταραχή.

ἀναστατώνω σύνηθ.

«Ἐκ τοῦ μεταγν. ἀναστατῶ.

Φέρω ταραχὴν καὶ σύγχυσιν, ἀνατρέπω τὴν τάξιν: Αὐτὸς ἀναστάτωσε τὸ σπίτι - τὴν γειτονιὰ μὲ τοὺς φωνές του. »Η ἀρρώστια μᾶς ἀναστάτωσε. Ἀραστατωθήκαμε ἀπὸ τὴν εἰδησι σύνηθ. || Ἄσμ.

Σ' εἶδα ποῦ νὰ μὴ σ' ἔβλεπα, σὲ ξαναβλέπω πάλι,
καὶ πάλι μ' ἀναστάτωσε καινούργια παραζάλη
Λεξ. Δημητρ. Ἡ σημ. καὶ μεταγν. Πρ. Κ.Δ. (Πράξ. Ἀποστ. 17,6) «οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες οὗτοι καὶ ἐνθάδε πάρεισι». Συνών. ἀναδεύω **B 1**, ἀνακάτων **B 1**.

ἀναστάτωσι ἡ, σύνηθ.

«Ἐκ τοῦ φ. ἀναστατώνω.

Ταραχή, σύγχυσις: »Ἐγινε μεγάλη ἀναστάτωσι. Ἡ μετακόμισι μᾶς ἔφερε μεγάλη ἀναστάτωσι. Συνών. ίδ. ἐν λ. ἀναστάτωμα.

ἀναστέλλω Χίος (Καλημ. κ. ἄ.) ἕνεστέλλω Ρόδ.

Τὸ ἀρχ. ἀναστέλλω.

1) Μετακινῶν συλλέγω, συγκεντρώνω Χίος (Καλημ. κ. ἄ.): »Ἀναστέλλω τὰ ἄχυρα Καλημ. Ἀναστέλλει τοὺς πέτρες ποὺ τούλησαν Χίος. **2)** Καθαίρω, ἐπὶ ἀγροῦ καθαιρόμενον ἀπὸ τοὺς χάλικας Χίος: »Ἀναστέλλω τὸ χωράφι.

3) Διευθετῶ, τακτοποιῶ Χίος: »Ἀναστέλλω τὸ σπίτι. Συνών. ἀνασυγνοῖς, συγνοῖς. **4)** Χωρίζω, μετακινῶ πρὸς ὅλας τὰς διενθύνσεις, ἐπὶ τῶν ἐντὸς τοῦ φούρνου καιομένων κλάδων Ρόδ.: »Ἐνέστειλα τὴν φωτιὰ καὶ βραχυλ. ἐνέστειλα τὸ φούρνο (ἀντὶ τὴν φωτιὰ τοῦ φούρνου). Διὰ τὴν σημ. πρ. Διόδ. 17, 82,4 «τὰς δ' ἀμπέλους καὶ τὰ καρποφόρα τῶν δένδρων περιχώσαντες καὶ τὴν τοῦ χειμῶνος ὥραν ἔσαντες πάλιν ἀναστέλλουσι τὴν γῆν κατὰ τὸν τοῦ βλαστοῦ καιρόν».

ἀνάστεμα τό, ἀνάστημα πολλαχ. ἀνάστεμα Χίος —Λεξ. Πρω. Δημητρ. ἀνάστεμαν Πόντ. (Τραπ. κ. ἄ.) ἀνάστιμαν Λυκ. (Λιβύσσ.) ἀνέστημα Χίος ἀνέστεμα Κάρπ. (Ἐλυμπ.) Κρήτ. ἕνεστεμα Κρήτ. (Σητ.) Ρόδ.

«Ἐκ τοῦ φ. ἀναστένω.

1) Τὸ νὰ ἀναθρέψῃ τις παιδίον Πόντ. (Τραπ.) —Λεξ. Πρω.: Τοῦ παιδίων τὸ ἀνάστεμαν Τραπ. Συνών. ἀνάστατα **2**, ἀναθροφὴ **1**, ἀναστεμὸς **1**. **β)** Μετων. παῖς ἀνατραφεῖς καὶ αὐξηθεὶς δι' ἔξοδων καὶ φροντίδων τινός, συνήθως ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν μοναχῶν πολλαχ.: »Ο δεῦτα εἶναι ἀνάστημα τοῦ δεῦτα. **2)** Ἐκχέρσωσις γῆς ἡ βελτίωσις ἀγροτικοῦ κτημάτος διὰ καλλιεργείας καὶ ἐμφυτεύσεως δένδρων κττ. καὶ ἡ ἀνάδειξις αὐτοῦ εἰς προσοδοφόρον κτῆμα —Λεξ. Πρω.: Δούλεψα πολὺ γὰρ τὸ ἀνάστεμα αὐτοῦ

τοῦ χωραφιοῦ. **β)** Προσοδοφόρον κτῆμα δημιουργούμενον διὰ καλλιεργείας καὶ ἐμφυτεύσεως Κάρπ. (Ἐλυμπ.) Κεφαλλ. Κρήτ. Χίος —Λεξ. Δημητρ.: Δικό μου ἀνάστημα εἶναι τὸ ἀμπέλι - τὸ χωράφι Λεξ. Δημητρ. »Ἐκαμε πολλὰ ἀναστέματα Χίος. Συνών. ἀναστησὶ **2**. **γ)** Δένδρον ἦ ἄλλο φυτὸν φυτεύμενον καὶ ἀναπτυσσόμενον διὰ τῆς ἐπιμελείας τινὸς Κεφαλλ. Συνών. ἀναστησὶ **2 β.**

δ) Ἐπισκευή, ἐπιδιόρθωσις τοίχου ἀγροτικοῦ κτημάτος Κρήτ. (Σητ.): »Ἄς τωσε κάμωμε καὶ δφέτος ἔνα νέστεμα καὶ ἂς ξεχαλάσσουντε τὸ χειμῶνα. **3)** Φάρμακον διὰ τοῦ δοπού ἀνακτῆ τις δυνάμεις, τονωτικόν, δυναμωτικὸν Λυκ. (Λιβύσσ.)

ἀναστεμὸς ὁ, ΓΧατζιδ. MNE 1,417 καὶ Ἀκαδ. Αναγν. 3,261 ἀναστησμὸς Μέγαρ.

«Ἐκ τοῦ φ. ἀναστένω.

1) Ἀνατροφὴ ΓΧατζιδ. MNE ἐνθ' ἀν.: Αὐτὸ τὸ παιδὶ ἀναστεμὸ δὲν ἔχει (δὲν δύναται νὰ τραφῇ, νὰ ἀναπτυχθῇ σωματικῶς). Συνών. ίδ. ἐν λ. ἀνάστεμα **1**. **2)** Ἀνάστασις, ἀναζωγόνησις, μεταφ. ἐπὶ ἐδεσμάτων καὶ ὀπωρῶν εὐγέστων καὶ εὐωδῶν καὶ γενικώτερον ἐπὶ προσώπων καὶ λόγων εὐχαρίστων Μέγαρ. —ΓΧατζιδ. Ἀκαδ. Αναγν. ἐνθ'. ἀν.: »Ἀναστησμὸς ἡτανε Μέγαρ. Νόσιμες κουβέδες ποῦ λές, ἀναστησμὸς εἴσαι! αὐτόθ. »Ομορφος ποῦ εἴσαι, ἀναστησμὸς! αὐτόθ.

ἀναστέναγμα τό, πολλαχ. καὶ Πόντ. (Οἰν.) ἀναστέναγμαν Πόντ. (Οἰν. Σάντ.) ἀναστέναμα Θράκ. (Αἰν.) Κύπρ. κ. ἄ. —Λεξ. Πρω. ἀνεστέναγμα Α.Κρήτ. ἀνεστέναμα Κρήτ. Νίσυρ. ἀνιστέναγμα Σάμ. ἀναστένασμα Μεγίστ. Τήλ. —Λεξ. Πρω. Δημητρ. ἀνεστένασμαν Κύπρ. Πόντ. (Τραπ.) ἀνεστένασμα Κάρπ. Κρήτ. (Βιάνν.) Μεγίστ. ἀνεστέναμα Ρόδ.

Τὸ μεσν. οὐσ. ἀναστέναγμα. Καὶ ὁ τύπ. ἀναστένασμα μεσν.

1) Στεναγμός, στόνος ἐνθ' ἀν.: »Ἀκούω ἀναστενάγματα πολλαχ. || Ἄσμ.

«Οποιος φοβᾶται τὴν φωτιὰ ἃς μὴν ἔρθῃ κοντά μου, γιατὶ θὰ τὸνε κάψουντε τὸ ἀναστενάγματά μου Ζάκ.

»Ἀναστενάσματα πολλὰ ἔχουν τὰ σωτικά μου Τήλ.

»Ἐρράμζεν ἡ φυλακὴ πὸ τὸ ἀναστέναγμά του Λεξ. Δημητρ.

Τ' ἄχι καὶ τὸ ἀνεστέναμα ἀντάμα περιπατοῦν Νίσυρ.

Μὲ πόνους τοι μὲ βάσανα, | καμοὺς τοῦ ἀνεστενάσματα Μεγίστ.

Τῶν ἀμαθῆ μου 'σαι μακρεά, κοδά 'σαι τοῆ γραδμᾶς μου, γι' αὐτὸ θαρῷ πῶς τὰ γροικᾶς τὸ ἀνεστενάγματά μου Κρήτ. Ἡ σημ. καὶ μεσν. Πρ. Λύβιστρ. καὶ Ροδάμν. στ. 2962 (ἐκδ. W.Wagner σ. 325) «ἄρκει σε τὸ ἀναστέναγμα, τὸ δάκρυον ίκανεῖ σε» καὶ στ. 3208 «καὶ μὲ τὸ ἀναστενάσματα ἐπλάσαμε τὸ χῶμα». Συνών. ἀναστεναγμός, στεναγμός. Πρ. ἀναστεναγματάκι. **2)** Μετων. ὁ θροῦς τοῦ ἀνέμου εἰς τὰ φυλλώματα τῶν δένδρων ΚΚρυστάλλ. »Ἐργα 1,205: Ποίημ.

»Ἀλλαξε τὸ μονομουρητὸ τῆς λαγκαδῆς, τῆς βρύσις, ἄλλαξε τὸ ἀναστέναγμα τὸ ἀγέρα μέσ' τὰ δέντρα.

ἀναστεναγματάκι τό, Εύβ. (Κάρυστ.) ἀναστεναγματάκι Θράκ. ἀναστενασματάκι Λυκ. (Λιβύσσ.) ἀνεστεναγματάκι Α.Κρήτ.

»Υποκορ. τοῦ οὐσ. ἀναστέναγμα.

Ἐλαφρὸς ἀναστεναγμὸς ἔνθ' ἀν. : Ἀσμ.

Τ' ἀναστεναγματάκια μον γαλάλι δὲ σ' τὰ κάνω,
φίδια νὰ γίνουν νὰ σὲ φάν' σ τὸν κόσμο τὸν ἀπάνου
Κάρυστ.

Τ' ἀνεστεναγματάκια μον, τὴ λαύρα τῷ σ' κωθὶῶ μον
μὴ τὴν δώσῃς, γιαραβῆ, τῷ δουδουμάνηδῶ μον
(δουδουμάνηδω = ἔχθρῶν) Κρήτ.

ἀναστεναγμὸς δ, σύνηθ. ἀναστεναμὸς Κρήτ. Κύπρ. Χηλ. — Λεξ. Πρω. Δημητρ. ἀνεστεναγμὸς Α. Κρήτ. Νίσυρ. ἀναστενασμὸς Μεγίστ. — ΚΠαλαμ. Ἀσάλ. ζωὴ² 153 ἀνεστενασμὸς Νάξ. ἀναστεναγμὸς Κύπρ. Πελοπν. ἀνεστεναμὸς τό, Νίσυρ.

Τὸ μεσν. οὐσ. ἀναστεναγμός. Τὸ ἀναστενασμὸς καὶ παρὰ Γερμ. Τὸ ἀναστεναμὸς καὶ ἐν Ἐρωτοκρ. Α 103 (ἐκδ. ΣΞανθούδ.) «μὲ πόνους κι ἀναστεναμοὺς ἐπέρναν ό καιρός του».

Στεναγμὸς ἔνθ' ἀν. : Ἀσμ.

Χάρε, ποῦ παίρνεις τές ψυχές, πᾶρε τοι τῇ δικῇ μον
νὰ πάψουνε οἱ πόνοι μον τόσοι ἀναστεναγμοί μον
Πάρο. (Λεῦκ.)

Τ' ἀνεστεναγματάκια μον καὶ οἵ -γ-ἀνεστεναγμοί μον
θεοὶ καὶ φίδια γίνονται καὶ τρώνε τὸ κορμί μον
Κρήτ.

Ἐψὲς ἐπέργουν ποταμὸ καὶ διάβαινα γεφύρι
καὶ ἄκονσα σὰ ἀναστεναγμὸ καὶ σὰ μουρμουρισμῶνα
Πελοπν.

Τ' ὥχου καὶ τ' ἀναστεναμὸ ἀντάμα περπατοῦσι
(μοιρολ.) Νίσυρ. Συνών. ἀναστέναγμα, στεναγμός.

ἀναστενάζω κοιν. καὶ Πόντ. (Κερασ. Οἰν. Ὁφ. Τραπ. Χαλδ. κ. ἀ.) ἀναστινάζουν βόρ. Ἰδιώμ. ἀνεστενάζω Ἀμοργ. Ἀνδρ. Δαρδαν. Θήρ. Ιων. (Κρήν.) Κάρπ. Κέως Α. Κρήτ. Κύθν. Νάξ. (Ἀπύρανθ.) Νίσυρ. ἀνιστινάζουν Θράκ. (Αἰν.) Ιμβρ. Λέσβ. Σάμ. ἀναστενάσσου Κρήτ. ἀνεστενάζω Θήρ. Θράκ. (Σαρεκκλ.) Ικαρ. Νίσυρ. Ρόδ. Τήλ. ἀνεστενάντζω Ἀστυπ. ἀναστενῶ Καππ. (Ἀναχ. Μαλακ.)

Τὸ ἀρχ. ἀναστέναζω.

Στενάζω ἔνθ' ἀν. : Αὐτὸς δῆλο ἀναστενάζει. Γιατί, παιδί μον, ἀναστενάζεις; κοιν. Ντό βαθέα ἐνεστέναξεν! (πόσον βαθέως ἀνεστέναξεν!) Τραπ. || Παροιμ.

Ἀναστενάζει καὶ δειπνᾶ, κλαίει καὶ γυματίζει
(ἐπὶ τοῦ ἀναξίως ταλαιπωρουμένου) ΙΒενιζέλ. Παροιμ.² 12,150. || Ἀσμ.

Ἀναστενάζω, βγαίν' ἀχνός, μέσα γιαέρνει ἢ λαύρα,
ἀπ' τὴν γαρδάκια μον βγαίνουνε τὰ σύννεφα τὰ μαῦρα
Κρήτ.

Ἀνεστενάζω καὶ πετῶ αἴμα τὸ τὴν καρδιά μον
Νίσυρ.

Νυχτώνει, ξημερώνει, δὲν εἶναι βολετό
νὰ μήν ἀνεστενάξω, τὸ ἄχ νὰ μήν τὸ πῶ
Δαρδαν.

Βρέχουν, χιονίζουν τὰ βουνά καὶ οἱ κάμποι χαλαζώνουν
καὶ ὅλα τὰ δέντρα ἐμάρανα καὶ ὅλα τὰ λουλουδάκια
ΚΚρυστάλλ. Ἐργα 1,243. Συνών. ἀναστέναζω 2.

Μετοχ. ἀναστεναμένος 1) Ὁ αἴξιος νὰ ἀναστενάξῃ Κρήτ.: «Ἄκουε μιὰ γλῶσσα τὴν βγάνει πρωὶ πρωὶ, ἄμε, μωρέ, ἀπολαέ, ἀναστεναμένε! 2) Δυστυχῆς Κρήτ.: Ἀσμ.

Ἄφησ' με, γρά μον, ἄφησ' με τὸν κακαλοδομένο,
μὰ γὰ δὲν εἶμαι γὰ δουλειὰ ὁ ἀναστεναμένος.

ἀναστενάρια τά, Θράκ. ἀνεστενάρια Θράκ.

Ἐκ τῆς προθ. ἀνὰ καὶ τοῦ μεσν. οὐσ. ἀσθενάριον.
Πβ. ΝΒένην ἐν Βυζαντ. 1909 σ. 48 - 50, ΝΙΠολίτ. ἐν Λαογραφ. 1 (1909) 343. Κατὰ ΙΒογιατζίδ. ἐν Ἀθηνῷ 29 (1917) Λεξικογρ. Ἀρχ. 81 ἐκ τοῦ ἐπιθ. στρηνάριον.

Δαιμονόληπτοι γυναικεῖς ἢ ἄνδρες, οἱ ὄποιοι κατὰ τὴν ἕορτὴν ἀγίου τινὸς καταλαμβάνονται ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ ὃς ἄγνοι καὶ χορεύονταν μετ' ἀλλαγμῶν φέροντες κωδωνοφόρους ἐρυθροὺς ἐπενδύτας. Περὶ τούτων λέγεται ὅτι «τοὺς ἔπιασε ὁ ἄγιος». Πβ. Σύνοψ. Χρον. (ἔκδ. ΚΣάθα Μεσν. Βιβλ. 7,371) «συναθροίσαντες δαιμονολήπτους, οὓς ἀσθενάρια τινες ὀνομάζουσι».

ἀναστένω, ἀναστήνω Βιθυν. Ιων. (Σμύρν.) Κεφαλλ. Πάρ. Πελοπν. (Λακων.) — Λεξ. Πρω. ἀναστήν-νω Κύπρ. ἀνεστήνω Ἀμοργ. Ἀνδρ. Θήρ. Κύθν. Νίσυρ. Σίφν. Τήν. Χίος ἀνιστήνου Ιμβρ. Λέσβ. Σάμ. ἀναστένω κοιν. καὶ Πόντ. (Αμισ. Ἀργυρόπ. Κερασ. Κοτύωρ. Ὁφ. Σάντ. Τραπ. Χαλδ.) ἀναστέν-νω Ἀπούλ. Κύπρ. ἀναστένου βόρ. Ἰδιώμ. καὶ Τσακων. ἀνατένου Τσακων. ἀνεστένω Α. Ρουμελ. (Σωζόπ.) Ιων. (Κρήν.) ἀνεστήν-νω Κύπρ. ἀναστέν-νω Απούλ. Σύμ. ἀνεστένω Ιων. (Κρήν.) Κρήτ. Λέσβ. (Μυτιλήν.) Ρόδ. Τήλ. κ. ἀνεστέν-νω Ρόδ. Ἀόρ. παθητ. ἀνέστη κοιν. καὶ Πόντ. Προστ. ἀνάστα κοιν. καὶ Πόντ. (Κερασ. Τραπ.) ἀστα Ηπ. Κέρκη. Παξ. ἀνα Κύπρ. Μέσ. ἀναστειέμαι Θράκ. (Μάλγαρ.)

Τὸ μεσν. ἀναστένω, ὃ ἐκ τοῦ ἀρχ. ἀνίστημι. Τὸ ἀστα καὶ ἀνα καὶ ἐν κειμένῳ τοῦ 16ου αιῶνος. Πβ. Ν. Ελληνομν. 13,66

1) Ἀνεγείρω, ἀνασηκώνω Κέρκη. Κύπρ. Στερελλ. (Μεσολόγγ.) : Ἀναστένει τοὺς καλαμωτὲς Μεσολόγγ. Ἀστ' ἀπάνου - γλήγορα Κέρκη. Καὶ ἀμτβ. ἀνεγείρομαι Τσακων. Συνών. σηκώνομα (ἰδ. σηκώνω). 2) Ἀνεγείρω, κτῖζω πολλαχ.: Πασκάν ἐνεστάθην ὁ κόσμος (ἀφότου κτλ.) Ρόδ. Νὰ πάντα ἀνεστήσωμε τοιούς τρόφους - τὸ δοῦχο ἀπὸν γρεμίστηκε Κρήτ. || Ἀσμ.

“Οντ' ἀνεστήθη ὁ οὐρανὸς καὶ θεμελιώθη ὁ κόσμος
καὶ ἔγινε ἡ θάλασσα τριγῦρο μὲ τὴν ἄμμο
Σωζόπ.

Φουντάς ἀναστήθηκε οὐνουγᾶς, γιννήθηκεν οὐν κόσμος,
τέτοιος θρῆνος δὲ γίνηκε καὶ πόλιμους μηγάλους
Μαχεδ.

Καὶ -ν-έκκλησμὲς ἐνάστενα καὶ μοναστήρια χτίσα
Σύμ. Ἡ σημ. καὶ ἀρχ. Πβ. Δημοσθ. Λεπτ. 68 «δεῦρο»
ἔλθων ἀνέστησε τὰ τείχη». Καὶ μεσν. Πβ. Χρον. Μορ.
στ. 7779 (ἐκδ. JSchmitt) «τὰ μοναστήρια τῶν Φραγκῶν
δομοίως καὶ τῶν Ρωμαίων, | τὰ ἐποικεῖν καὶ ἀνάστησεν διὰ
νὰ παρακαλοῦσιν» καὶ Μαχαιρ. 1,626 (ἐκδ. RDawkins)
«ἀνάστησεν τὸ ξενοδοχεῖον». 2) Ἀνιστῶ τινὰ θανόντα
κυριολ. καὶ μεταφ. κοιν. καὶ Πόντ. (Αμισ. Ἀργυρόπ.
Κερασ. Κοτύωρ. Οἰν. Ὁφ. Σάντ. Τραπ. Χαλδ.) Τσακων.:
Ο Χριστὸς ἀνέστησε τὸ Λάζαρο. Τὸ κρασί σου - τὸ φαγεῖ σου
καὶ νεκρὸς ἀναστένει. Ή μυρωδιά του νεκρὸς ἀναστένει κοιν.
Ἀνάστενεν ποὺ τοὺς μυρωδικές του Κύπρ. Ἐνι ἀναστένει
τὸν πεντάτι (ἀναστένει τοὺς πενταμένους. Ἐπὶ ποτοῦ ἀρίστου) Τσακων. || Φρ. Χριστὸς ἀνέστη! — Ἀληθῶς ἀνέστη!
(χαιρετισμὸς καὶ ἀντιχαιρετισμὸς τοῦ Πάσχα. Τὸ Χριστὸς
ἀνέστη ἐκ τοῦ γνωστοῦ ἀναστασίμου τροπαρίου «Χριστὸς
ἀνέστη ἐκ νεκρῶν κτλ.»). Ἐγινε ἀνάστα ὁ Θεός! (ἐπὶ μεγάλης ταραχῆς καὶ συγχύσεως. Ή φρ. ἐκ τοῦ ἐκκλησια-

